



ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

และ

ทะเบียนปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น

กองการศึกษา เทศบาลตำบลทรายมูล

ตำบลทรายมูล อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะ สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

ภูมิปัญญาไทยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคงสร้างความภาคภูมิใจ และ ศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ แก่คนไทยสามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคน ไทยให้เหมาะสมได้ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

กองการศึกษา เทศบาลตำบลทรายมูล ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญา ท้องถิ่น จึงได้จัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อให้ข้อมูล ด้านศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ต่อไป

กองการศึกษา เทศบาลตำบลทรายมูล

ผู้จัดทำ

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	๔
บทที่ ๒ ฐานข้อมูลด้านศาสนา	๑๐
บทที่ ๓ ประเพณีท้องถิ่น	๑๓
บทที่ ๔ ปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑๖

บทที่ ๑

แนวคิดเกี่ยวกับฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑.๑ วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน
๒. เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญานั้นๆ ต่อไป

๑.๒ ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นคำที่มีความหมาย เช่นเดียวกับคำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้หรือผู้ที่มีประสบการณ์ซึ่งเรียกว่า ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งมีผู้ให้คำจำกัดความของภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ กันดังนี้

ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายภูมิปัญญา ไว้ว่า หมายถึง พื้นความรู้ความสามารถสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้อธิบายความหมายของภูมิปัญญา ดังนี้ “ภูมิปัญญาหมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสร ปรุงแต่ง พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย”

กระทรวงศึกษาธิการ ได้อธิบายความหมายของภูมิปัญญา ไว้ว่า “ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ที่เกิดจาก ประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกตคิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็น องค์ความรู้ที่ประกอบกันมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาเป็นศาสตร์ เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น ความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในการตัวของผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษา และนำมาใช้ก็จะเป็น ที่รู้จักกันเกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้”

สารานุกรมไทย สำหรับเยาวชน ฉบับกาญจนาภิเษก (เล่มที่ ๒๓) ให้ความหมายไว้ว่า “ภูมิปัญญาไทย” (Thai Wisdom) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ วิธีการ ผลงานที่ค้นคว้ารวบรวมและจัดเก็บ เป็นความรู้โดยถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งมาสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จนเกิดเป็นผลผลิตที่ดีงาม มีคุณค่า มีประโยชน์ สามารถนำมาแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตได้

สามารถ จันทร์สุรย์(๒๕๓๖) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านทั้งมวล ทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

กรมวิชาการ (๒๕๓๘) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกตวิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจกล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่ช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา

รัตน์ บัณฑิต (๒๕๓๕) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการที่คนที่มีต่อตนเอง ต่อโลก และสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะมีรากฐานจากคำสอนทางศาสนา คติจารีต ประเพณี ที่ได้รับการถ่ายทอด สั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับปรุงเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย ๑ ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสุขในส่วนที่เป็นชุมชน และปัจเจกบุคคล

ฉลาดชาย สมิตานนท์ (อ้างอิงถึงในพิสิฐ นาครำไพ. ๒๕๓๗) ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือสติปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้สะสมถ่ายทอดประสบการณ์ที่ยาวนานของผู้คนในท้องถิ่นซึ่งได้ทำหน้าที่ชี้แนะว่าการจะใช้ชีวิตอย่างยั่งยืนและถาวรกับธรรมชาติรอบตัวนั้นทำอย่างไรซึ่งในที่สุด ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจถูกยกระดับให้หมายถึงอุดมการณ์ของการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย บนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่มีชีวิต สัตว์พืช และมนุษย์ด้วยตัวเองตลอดจนสิ่งไม่มีชีวิตรอบข้าง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.) กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยว่า เป็นองค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทยที่เกิดจากสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรับปรุงแต่งและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับยุคสมัย

จากความหมายดังกล่าว อาจสรุปว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงองค์ความรู้หรือสิ่งที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีตซึ่งเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งได้ผ่านการคิดค้นและปรับปรุง เปลี่ยนแปลงจนได้แนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ถือเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

๑.๓ ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ คนไทยได้สร้างชาติ สร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของบ้านเมือง มีการดำรงชีวิตด้วยความสุขร่มเย็นอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้ เพราะได้ใช้ภูมิปัญญาของตนมาตลอด ภูมิปัญญาไทยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

๑. ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง
๒. สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย
๓. สามารถปรับ ประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม
๔. สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน
๕. ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

ประกอบ ใจมั่น ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้ คือ

๑. ช่วยให้สมาชิกในชุมชน หมู่บ้านดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข
๒. ช่วยสร้างความสมดุระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม
๓. ช่วยให้ผู้คนดำรงตนและปรับเปลี่ยนทันต่อความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบอันเกิดจากสังคมภายนอก
๔. เป็นประโยชน์ต่อการทำงานพัฒนาชนบทของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อที่จะได้กำหนดท่าทีการทำงานให้กลมกลืนกับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น

๑.๔ ลักษณะของภูมิปัญญาไทย

ลักษณะของภูมิปัญญาไทย มีดังนี้

๑. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องใช้ ความรู้(Knowledge) ทักษะ(Skill) ความเชื่อ(Belief) และ พฤติกรรม(Behavior)
๒. ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนคนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและคน กับสิ่งเหนือธรรมชาติ
๓. ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต
๔. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ไขปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้ เพื่อคง วามอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม
๕. ภูมิปัญญา เป็นแกนหลัก หรือกระบวนทัศน์ในการมองชีวิต เป็นพื้นความรู้ในเรื่องต่าง ๆ
๖. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
๗. ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อการปรับสมดุลในพัฒนาการทางสังคมตลอดเวลา ขอบข่ายของภูมิปัญญาไทย

๑.๕ การกำหนดขอบข่ายของภูมิปัญญาไทย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ได้กำหนดขอบข่ายของภูมิปัญญาไทยไว้ ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม หมายถึง การผสมผสานการเกษตรและเทคโนโลยีโดยพัฒนาบนพื้นฐาน คุณค่าดั้งเดิม รวมทั้งความสามารถในกาแก้ปัญหาต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๒. ภูมิปัญญาด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม การถ่ายทอดความรู้ดั้งเดิมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
๓. ภูมิปัญญาด้านการจัดการ สวัสดิการและธุรกิจชุมชน หมายถึง การใช้คุณธรรมและจริยธรรมในด้านการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๔. ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรคและการป้องกัน หมายถึง การสืบทอดความรู้ดั้งเดิม และการประยุกต์ใช้ความเชื่อท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองด้านสุขภาพอนามัย

๕. ภูมิปัญญาด้านการผลิตและการบริโภค หมายถึง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการแปรรูปและการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อดำเนินการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment: LPA) ดังนี้

๑. ด้านเกษตรกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการกลั่นกรอง/การปลูกรูปร่าง/การประมง/การป่าไม้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน,เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น

๒. ด้านหัตถกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานฝีมือหรืองานช่างที่ทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่าย โดยไม่ใช้เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต เช่น งานจักสาน,งานแกะหนังตะลุง,งานทอผ้าด้วยมือ.งานเย็บปักถักร้อย,การทำหัวโขน เป็นต้น

๓. ด้านอุตสาหกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานที่ใช้ทุน แรงงาน และเครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต โดยมีเป้าหมายการผลิตสิ่งของจำนวนมากเพื่อการค้า และรวมถึงงานด้านการบริการเช่น การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป,การแปรรูปสิ่งต่างๆ จากยางพารา เป็นต้น

๔. ด้านกาแพทย์ไทย คือภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เช่น การหัตถเวชกรรมไทย , การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค เป็นต้น

๕. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า , การสืบชะตาแม่น้ำ ,การทำแนวปะการังเทียม , การอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น

๖. ด้านศิลปกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม , ประติมากรรม ,นาฏศิลป์,ดนตรี,ทัศนศิลป์,คีตศิลป์,การละเล่นพื้นบ้านและการนันทนาการ

๗. ด้านภาษาและวรรณกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน

๘. ด้านอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

๑.๖ ประเภทของภูมิปัญญาไทย

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ แบ่งสาขาหรือประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ๑๑ สาขา ดังนี้

๑. สาขาเกษตรกรรม

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

๓. สาขาการแพทย์แผนไทย

๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน

๖. สาขาสวัสดิการ

๗. สาขาศิลปกรรม

๘. สาขาการจัดการองค์กร

๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม

๑๐. สาขาศาสนาและประเพณี

๑๑. สาขาการศึกษา

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ๗ ประเภท ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาด้านการเกษตร

๒. ภูมิปัญญาด้านเศรษฐกิจ

๓. ภูมิปัญญาด้านศาสนาคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมความเชื่อ

๔. ภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรและการพัฒนาหมู่บ้าน

๕. ภูมิปัญญาด้านศิลปะ

๖. ภูมิปัญญาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

๗. ภูมิปัญญาด้านภาษาและวรรณกรรม

สภานุกรมไทย สำหรับเยาวชน ฉบับกาญจนาภิเษก (เล่มที่ ๒๓) จัดแบ่งสาขาภูมิปัญญาไทย ออกเป็น ๑๐ สาขา ดังนี้

๑. สาขาเกษตรกรรมเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ๔ ทักษะและเทคโนโลยีด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถ พึ่งตนเองใน ภาวะการณ์ต่างๆได้

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ใน การแปรรูป ผลิตผล เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่น

๓. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกัน และรักษาสุขภาพ ของคน ในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง ทางด้านสุขภาพ และอนามัยได้

๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับ การจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากคุณค่าของ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสม และ บริการกองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตรา และโภคทรัพย์ เพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของ สมาชิก ในชุมชน

๖. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิต ของคนให้
เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๗. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ

๘. สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริการจัดการดำเนินงานของ องค์กรชุมชน
ต่างๆ ให้สามารถพัฒนา และบริหารองค์กรของตนเองได้ ตามบทบาท และหน้าที่ขององค์กร

๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น
ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๑๐. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำ สอนทาง
ศาสนาความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติ ให้บังเกิดผลดีต่อ บุคคล
และสิ่งแวดล้อม

บทที่ ๒

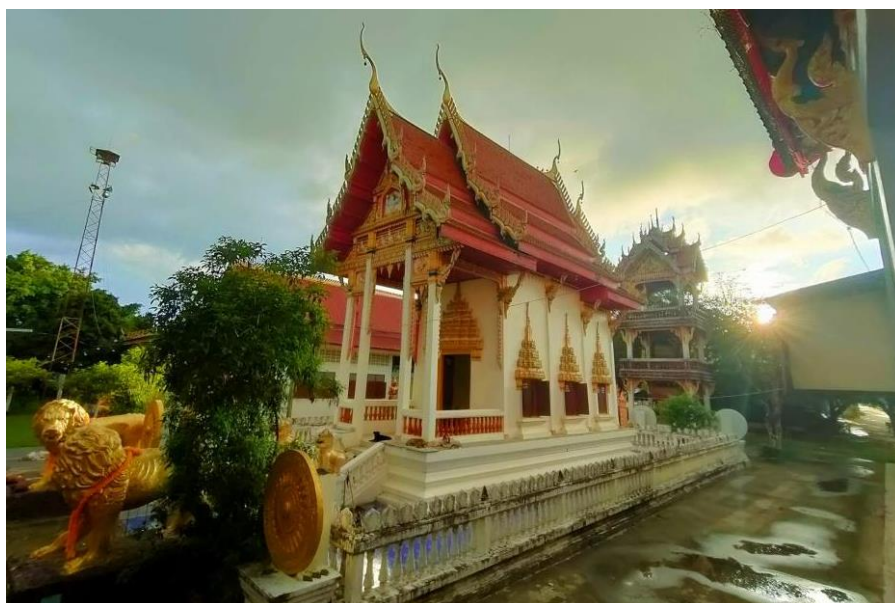
ฐานข้อมูลด้านศาสนา

๒.๑ วัดเขตเทศบาลตำบลทรายมูล

วัดบูรพารามใต้



วัดสิงห์ทองเหนือ



วัดป่ารัตนมังคลาราม (วัดทรายมูล)



วัดป่าธรรมวิเวการาม



วัดเทพประทานพร



บทที่ ๓

ประเพณีท้องถิ่น

กิจกรรมการจัดงานวันสำคัญและประเพณีในท้องถิ่น มีดังนี้

๑. ประเพณีวันลอยกระทง



๒. ประเพณีวันสงกรานต์



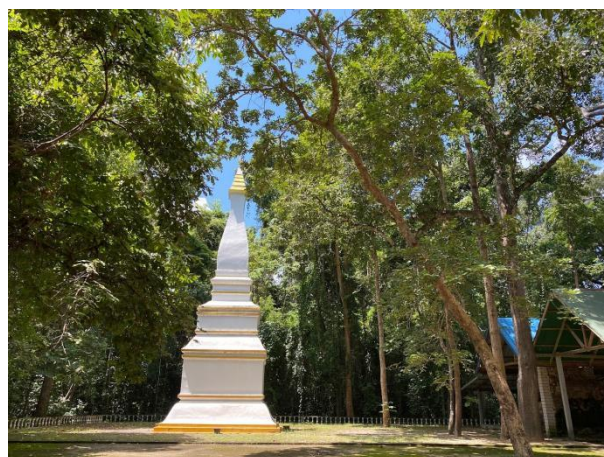
๓. ประเพณีสักการะเจ้าพ่อหลักเมืองอำเภอยายมุล



๔. ประเพณีบุญบั้งไฟ



๕. ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุฝู่น



๖. โครงการถนนสายดนตรี



๗. โครงการส่งเสริมประเพณีบุญคุณลาน สู่ขวัญข้าว



บทที่ ๔

ปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. ด้านเกษตรกรรม

๑	นางปัสสา ผุดผ่อง	๓๕ ม. ๑๖ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	เพาะปลูกเห็ด
๒	นายประยูร สุรินอุต	๑๕ ม.๑ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ปลูกมันสำปะหลัง
๓	นางยุพยงค์ ทองบ่อ	๘๔ ม.๑ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ปลูกยางพารา, มัน
๔	นางสีสะอาด โคตรสมบัติ	๖๘ ม.๑ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	การเพาะปลูกทุกชนิด
๕	นางจอมณี ส่วนเสน่ห์	๕๓ ม.๒ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	การเพาะปลูกทุกชนิด
๖	นางไพรวรรณ ไตยภูมิ	๑๐๗ ม.๒ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	การเพาะปลูกทุกชนิด
๗	นายธงชัย กล้าหาญ	๕ ม.๓ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	การทำเกษตรอินทรีย์
๘	นายสมัคร บุญทวี	๘๗ ม.๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	เพาะปลูก
๙	นางยุภาวดี ชูรัตน์	๖๐ ม.๕ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	เพาะปลูกผักทุกชนิด
๑๐	นายนิพนธ์ มะลาวัน	๑๐๗ ม.๑๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	การเพาะปลูกและขยายพันธุ์
๑๑	นางนงคัลักษณ์ ไชยรัตน์	๑๕ ม.๑๕ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ขยายพันธุ์ไม้
๑๒	นางมาลี บุญทวี	๒๔ ม.๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	เกษตร,เลี้ยงไก่
๑๓	นางจันทา คำทอง	๓๔ ม.๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	เก็บเห็ด
๑๔	นางสุวรรณ มูลสาร	๓๗ ม.๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	การเกษตร
๑๕	นายคำบุ ชื่นตา	๔๖ ม.๑๖ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	การทำไร่นาสวนผสม
๑๖	นางเพ็ญศรี มูลสาร	ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	เกษตรผสมผสาน
๑๗	นางสุวรรณ มูลสาร	๓๗ ม.๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	การเกษตร
๑๘	นางมาลี บุญทวี	๒๔ ม.๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	เกษตร,เลี้ยงไก่
๑๔	นางพุทธชาติ บุญทวี	๒๘๓ ม.๑๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	เก็บเห็ด

๑๕	นางจันทา คำทอง	๓๔ ม.๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	เก็บเห็ด
----	----------------	------------------------------------	----------

๒. ด้านหัตถกรรม

๑	นายสงกา มูลสาร	๒๓ ม.๑ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	งานจักสาน
๒	นายลฤษ มุลสาร	๕๘ ม. ๑ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ทอผ้ามัดหมี่
๓	นางเฉลียว มูลสาร	๔๐ ม.๒ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ช่างไม้หัตถกรรม
๔	นายบุญโฮม คำทอง	๓๓ ม.๒ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ช่างทอผ้า
๕	นางกุงสี คำทอง	๑๔๔ ม.๒ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ช่างจักสาน
๖	นายวีระศักดิ์ เต็กศิริ	๘๘ ม.๓ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ทอผ้ามัดหมี่
๗	นางหนูปี มูลสาร	๑๕๙ ม.๓ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	งานจักสาน
๘	นายทฤษ วงษ์จันทร์	๕๔ ม.๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	งานจักสาน
๙	นายหนูนา มูลสาร	๕ ม.๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ช่างไม้
๑๐	นายประเทือง ทองบ่อ	๕๕ ม.๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	งานจักสาน
๑๑	นายบุญกอง มูลสาร	๑๘๕ ม.๕ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	งานจักสาน
๑๒	นายพรมา มีชัย	๕๙ ม.๕ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ช่างไม้, ช่างปูน
๑๓	นายชาติ มูลสาร	๑๙๖ ม. ๑๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า
๑๔	นางจันทม ในจิตร	๑๑๘ ม. ๑๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ช่างไม้, ช่างปูน
๑๕	นายอภัย ไตยภูมิ	๑๐ ม.๑๕ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ช่างไม้, ช่างปูน
๑๖	นายอุดม ชมพูเพชร	๑๖ ม.๑๕ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ช่างไม้, ช่างปูน
๑๗	นายประหยัด สมบัติหล้า	๒๖ ม.๑๕ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ช่างแกะสลักไม้
๑๘	นายบุญอู่ม ชื่นตา	๒๒๑ ม.๑๖ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	งานจักสาน
๑๙	นายบัวลี มูลสาร	๕๑ ม.๑๖ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	งานทอผ้า

๑๔	นางพุทธชาติ บุญทวี	๒๘๓ ม.๑๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	เก็บเห็ด
๑๕	นางจันทา คำทอง	๓๔ ม.๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	เก็บเห็ด

๓. ด้านอุตสาหกรรม

๑	นางจำเนียร ส่วนเสน่ห์	๑๗ ม.๑ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ผลไม้ดอง,ถนอมหน่อไม้
๒	นางเย็นจิตร สิทธิประเสริฐ	๙๓ ม.๑ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ผลไม้ดอง,ถนอมหน่อไม้
๓	นางพิศวาส มุลสาร	๑๐๔ ม.๑ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ผลไม้ดอง,ถนอมหน่อไม้
๔	นางทองม้วน ชื่นตา	๑๑๙ ม.๓ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ถนอมหน่อไม้และเห็ด
๕	นางวัน แสงผล	๗๐ ม.๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ปลาต้ม
๖	นางบุญหลาย ทองบ่อ	๕๐ ม.๕ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ทำหม่าวัว
๗	นางสมหมาย ทองบ่อ	๕๕ ม.๕ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	หน่อไม้ดอง
๘	นางดวงตา คำทอง	๔ ม.๑๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	การจัดทำอาหารทุกชนิด
๙	นางอนุงค์ ส่วนเสน่ห์	๒๒๐ ม.๑๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ทำลูกชิ้น
๑๐	นางทองจันทร์ อุทธสาร	๒๘ ม. ๑๕ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ดองหน่อไม้
๑๑	นายสาคร ชนะบุญ	๓๐ ม.๑๖ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ทำไส้กรอก
๑๒	นางบรรจบ ชื่นตา	๑๓๐ ม.๑๖ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ทำหม่าอีสาน
๑๓	นางประยงค์ ทองบ่อ	๑๙๐ ม.๑๖ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ทำเนื้อแดดเดียว
๑๔	นางกัลยา บุณหอม	๒๓ ม.๑๕ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ทำกับข้าว

๔. ด้านการแพทย์ไทย

๑	นางพุทธา มุลสาร	๔๖ ม.๑ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	แพทย์แผนไทย
๒	นายทา ทองบ่อ	๑๙ ม.๑ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	แพทย์แผนไทย
๓	นางเจียมใจ แสงแผ่น	๓๖ ม.๒ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	แพทย์แผนไทย
๔	นายบุญศรี ทองบ่อ	๓๑ ม.๓ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	แพทย์แผนไทย
๕	นายจันทา แก่นแสง	๑๘๘ ม.๓ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	แพทย์แผนไทย
๖	นายบุญชู มุลสาร	๒๕ ม.๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	แพทย์แผนไทย
๗	นางปัทมา กฤษณะกาฬ	๕๗ ม.๕ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	แพทย์แผนไทย
๘	นายบัวสาย คำทอง	๙๓ ม.๑๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	แพทย์แผนไทย
๙	นางนงลักษณ์ ไชยรัตน์	๑๕ ม.๑๕ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	แพทย์แผนไทย
๑๐	นายทองนาค ผุดผ่อง	๒๔๔ ม.๑๖ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	แพทย์แผนไทย
๑๑	นายบุญมา ส่วนเสน่ห์	๑๐๘ ม.๑๖ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	แพทย์แผนไทย
๑๒	นายบุญชู มุลสาร	๔๘ ม.๑๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	หมอน้ำมัน
๑๓	นางปัทมา กฤษณะกาฬ	๕๗ ม.๑๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	หมอนวดแผนโบราณ
๑๔	นายบัวสาย คำทอง	๙๓ ม.๑๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	หมอยาสมุนไพร

๕. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

-

๖. ด้านศิลปกรรม

๑	นางปิ่น บุญศรี	๓๘ ม.๑ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	เพื่อนรำ
๒	นางสม ทองบ่อ	๑๐๗ ม.๑ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ขับร้องสรภัญญะ
๓	นายคำบุ ทองบ่อ	๑๑๐ ม.๒ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	เพลงพื้นบ้าน
๔	นายสมพงษ์ ผุดผ่อง	๑ ม.๒ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	เพลงพื้นบ้าน
๕	นางบุญเลิศ มูลสาร	๑๗๔ ม.๒ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ขับร้องสรภัญญะ
๖	นางประกอบ มูลสาร	๒๘ ม.๓ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ทำพานบายศรีสู่ขวัญ
๗	นางบุญเยี่ยม มูลสาร	๑๐๕ ม.๕ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ขับร้องสรภัญญะ
๘	นามสมศักดิ์ คำทอง	๔ ม. ๑๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	พินสามสาย
๙	นางบน มูลสาร	๗๗ ม. ๑๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	หมอลำพื้นบ้าน
๑๐	นายสุรเดช คำแสง	๑๕๔ ม.๑๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	แคน
๑๑	นายบุญจันทร์ มีชัย	๓๒ ม.๑๕ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ดนตรีพื้นบ้าน
๑๒	นางพิกุลทองบ่อ	ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	การฟ้อนรำ
๑๓	นางแสงเดือน ส่วนเสน่ห์	ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	การฟ้อนรำ
๑๔	นางปราณี โวอ่อนศรี	ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	การฟ้อนรำ
๑๕	นางภักดี อดกลิ่น	ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	การฟ้อนรำ
๑๖	นางประภา ผุดผ่อง	๒๒๙ ม. ๑๖ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	คิดทำฟ้อนรำ

๗. ด้านภาษาและวรรณกรรม

๑	นายหนูเนียม มูลสาร	๒๗ ม.๑ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	พราหมณ์
๒	นางปิ่น บุญศรี	๓๘ ม.๑ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ชนบธรรมเนียมประเพณี
๓	นายสา มูลสาร	๗๓ ม.๒ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	พราหมณ์
๔	นายสงบ นุชุนทศ	๑๔๔ ม.๓ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ประธานวัฒนธรรม
๕	นายเลิศ มีชัย	๕๑ ม.๔ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	หมอสู่ขวัญ,ทำขวัญ
๖	นายคำแถม คำทอง	๔ ม.๑๕ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	หมอพราหมณ์
๗	นางบน มูลสาร	ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	หมอลำกลอน
๘	นางสง่า คำหอม	ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	หมอลำกลอน
๙	นายวินิจ ปากวิเศษ	ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	พ่อพราหมณ์
๑๐	นางจันทร์ศรี ในจิตร	ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	ปราชญ์ความจำ

๘. ด้านอื่นๆ

๑	นายชาติ สุขกระจ่าง	๑๖ ม.๑ ต.ทรายมูล อ.ทรายมูล จ.ยโสธร	สัปเหร่อ
---	--------------------	------------------------------------	----------